

Корольчук В.В., старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ПСИХОЛОГО-СОЦІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КРИМІНОЛОГІЇ

Кримінолог А. Зелінський [1], в своїх працях обґрунтовує та зазначає, що девіантна (відхилена) поведінка є предметом вивчення соціології, а злочинність — одна з форм девіантної поведінки, тому вивчати її повинні соціологи, а не юристи. Він підкреслює, що соціальна психологія, яка виникла на межі соціології та психології, є особливою галуззю знань про людські відносини і належить до психології. Вчений вважає, що оскільки у кримінології особа і її вчинки посідають центральне місце, то вона охоплює соціальну психологію. Кримінологію взагалі А. Зелінський визначає як комплексну науку, що поєднує соціологію і психологію злочинності, і вважає її соціологічною, а не юридичною наукою. Своє ставлення до кримінологів з базовою юридичною освітою він висловлює так: сприйняття й осмислення правової інформації у кримінологічних дослідженнях повинні здійснюватися через призму соціологічного та психологічного вивчення реальної дійсності. Тому додатковою базовою освітою для кримінолога повинна стати соціологічна або психологічна науки. Проте ця точка зору не дістала широкої підтримки серед науковців-кримінологів України. Без базової юридичної освіти кримінолог не буде здатний правильно трактувати такі базові, основні поняття кримінології, як злочин і злочинець, не зможе

орієнтуватись у розмаїтті норм кримінального законодавства, що ставить під сумнів достовірність таких досліджень і прогнозів.

Як слушно зауважують В. Бурлаков і В. Сальников [2], виключно важливо, щоб у сучасний складний для кримінології час вона не втратила свого місця в системі юридичних наук, щоб її не поглинула правова соціологія або соціологія девіантної поведінки. Кримінологія не повинна відокремлюватися від правового поля, з яким нерозривно пов'язана. Як наукова дисципліна, що осмислює теперішній стан і перспективу взаємовідносин держави і притаманного їй феномену злочинності, кримінологія могла б стати загальнотеоретичною основою для наук кримінально-правового циклу. З урахуванням значущості ролі, яку органи внутрішніх справ відіграють у боротьбі зі злочинністю, необхідно підкреслити виключне місце, яке покликана посісти кримінологія у професійній підготовці працівників органів внутрішніх справ.

Кримінологічні дослідження неможливо здійснювати без використання кримінальної статистики. Багато загальних кримінологічних положень міститься в нормах кримінально-процесуального права. У зв'язку з поширенням соціологічних досліджень у сфері права і, зокрема, публікацій із соціології кримінального права необхідно співвіднести останню з кримінологією. Проте не слід також розширювати сферу соціології кримінального права, включаючи в її предмет соціальні явища, що визначають злочинність. Цей науковий напрям розкриває суспільну зумовленість кримінально-правових норм і соціальні результати (наслідки) їх функціонування. Певний сенс має твердження, що соціологія кримінального права є частиною кримінології, яка віддзеркалює каральну реакцію держави на злочинність.

Серед неюридичних дисциплін кримінологія найтісніше пов'язана із соціологією, соціальною психологією, власне психологією.

У перелічених наук кримінологія запозичує методи дослідження процесів, що зумовлюють злочинну поведінку й розвиваються в суспільстві загалом, в окремих групах людей і у свідомості особи, методи кількісної інтерпретації цих процесів, а також виховну методику, яку кримінологія пристосовує для попередження злочинності. Перелічені науки і дисципліни, у свою чергу, збагачуються відповідними знаннями зі сфери злочинності.

Список використаних джерел

1. Зелінський А. Ф. Кримінологія: Навчальний посібник. - Х.: Рубікон, 2000. - С. 56.
2. Криминология: Учебник для юридических вузов / Под ред. проф. В. Н. Бурлакова, проф., академика В. П. Сальникова. - СПб.: Санкт-Петербургская академия МВД России, 1998. - С. 18.